

Anonüümseks muudetud versioon

Tõlge

C-148/20 - 1

Kohtuasi C-148/20

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

16. märts 2020

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Amtsgericht Köln (Kölni esimese astme kohus, Saksamaa)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

20. jaanuar 2020

Hageja:

AC

Kostja:

Deutsche Lufthansa AG

[...]

Kuulutatud 20. jaanuaril 2020

[...]

Amtsgericht Köln

Kohtumäärus

Kohtuasjas

AC versus Deutsche Lufthansa AG

tegi Amtsgericht Köln (Kölni esimese astme kohus)

28. oktoobril 2019

[...]

järgmise kohtumääruse:

I. Menetlus peatatakse.

II. Euroopa Liidu Kohtule (edaspidi „Euroopa Kohus“) esitatakse järgmine eelotsuse küsimus:

Kas 27. aprilli 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/681 on seoses järgmiste punktidega kooskõlas põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklitega 7 ja 8:

- 1) Kas broneeringuinfo (PNR andmed), mis tuleb vastavalt direktiivile edastada, on harta artikleid 7 ja 8 arvestades piisavalt täpne?
- 2) Kas direktiiv teeb selle kohaldamisala silmas pidades ja harta artikleid 7 ja 8 arvestades broneeringuinfo kogumisel ja edastamisel piisavalt objektiivselt vahet lendude liigi [lk 2] ja teatavas riigis valitseva ohuolukorra põhjal ning andmebaaside ja valimitega võrdlemise põhjal?
- 3) Kas olukord, kus kogu broneeringuinfot säilitatakse vahet tegemata sama kaua, on kooskõlas harta artiklitega 7 ja 8?
- 4) Kas direktiiv tagab harta artikleid 7 ja 8 arvestades lennureisijatele piisava menetlusõigusliku kaitse säilitatud broneeringuinfo kasutamise korral?
- 5) Kas direktiiv tagab harta artikleid 7 ja 8 arvestades Euroopa põhiõiguste piisaval tasemel kaitse olukorras, kus kolmandad riigid edastavad broneeringuinfot kolmandate riikide asutustele?

Põhjendused

I.

Kohtuasja ese on hageja poolt kostjast lennuettevõtja vastu esitatud hagi, milles ta palub kohustada kostjat lõpetama tema broneeringuinfo edastamine vastavalt broneeringuinfot käsitlevale seadusele (Fluggastdatengesetz, edaspidi „FlugDaG“) Saksamaa Liitvabariigile seoses esialgu 5. märtsiks 2020 broneeritud lennuga Münchenist Ankarasse ja tagasilennuga Münchenisse 10. märtsil 2020.

10. juunil 2017 jõustus Saksamaal broneeringuinfo töötlemise seadus (Gesetz über die Verarbeitung von Fluggastdaten, edaspidi „FlugDaG“), millega võeti üle direktiiv (EL) 2016/681. Direktiiv (EL) 2016/681 (ELT 2016, L 119, lk 132; edaspidi „direktiiv 2016/681“), mis avaldati Euroopa Liidu Teatajas 4. mail 2016,

2

käsitleb broneeringuinfo (nn PNR andmed) kasutamist terroriaktide ja raskete kuritegude ennetamiseks, avastamiseks, uurimiseks ja nende eest vastutusele võtmiseks. Nimetatud direktiiv reguleerib lennureisijate broneeringuinfo edastamist lendudel Euroopa Liidu liikmesriikidest kolmandatesse riikidesse ja kolmandatest riikidest liidu liikmesriikidesse ning nende andmete [lk 3] töötlemist. Artikkel 2 hõlmab sissejuhatavat klauslit liikmesriikide seadusandjatele, mille kohaselt saab nimetatud direktiivi kohaldada ka ELi-siseste lendude suhtes. Direktiivi artikkel 4 kohustab liikmesriike asutama broneeringuinfo üksused, mis vastutavad lennuettevõtjatelt broneeringuinfo kogumise, selle säilitamise ja töötlemise ning edastamise eest pädevatele asutustele ning broneeringuinfo ja selle töötlemise tulemuste vahetamise eest. Lisaks peavad liikmesriigid vastavalt direktiivi artiklile 8 kohustama lennuettevõtjaid edastama tõukemeetodil I lisas loetletud broneeringuinfo andmed selle liikmesriigi broneeringuinfo üksusele, mille territooriumile asjaomased lennud saabuvad või mille territooriumilt need väljuvad. Vastavalt direktiivi artiklitele 9 ja 11 on broneeringuinfo üksustel lisaks õigus taotleda üksteisel broneeringuinfot ja seda üksteisele edastada ning teatud tingimustel edastada broneeringuinfot ka kolmandatele riikidele. Vastavalt artiklile 12 säilitatakse broneeringuinfot viis aastat ja pärast kuue kuu möödumist muudetakse broneeringuinfo anonüümseks, varjates teatud andmeväljad, mis võimaldaksid tuvastada reisija isikusamasuse. Kõigele lisaks reguleerib direktiivi artikkel 6 broneeringuinfo töötlemist broneeringuinfo üksuste poolt, võimaldades broneeringuinfo võrdlemist andmebaaside ja nn valimitega. FlugDaGiga võeti asjaomased sätted üle riigisisesse õigusesse. Broneeringuinfo üksuseks on määratud Saksamaa Liitvabariigi Kriminaalpolitseiamet (Bundeskriminalamt), broneeringuinfo üksuse vastutavaks töötlejaks on Saksamaa Liitvabariigi haldusamet (Bundesverwaltungsamt). Kostja on vastavalt seadusele kohustatud edastama Saksamaalt väljuvate ja muusse riiki suundvate või muust riigist väljuvate ja Saksamaale suunduvate tsiviillendude kõigi reisijate broneeringuinfot.

Hageja palus kostjal mitte edastada andmeid tema broneeritud lennu kohta Ankarasse ja tagasi Saksamaa Liitvabariigi Kriminaalpolitseiametile (Bundeskriminalamt). Seda palvet ei ole kostja seni täitnud.

Hageja on arvamisel, et FlugDaGi sätted rikuvad liidu õigust ja lisaks rikub broneeringuinfo edastamine tema üldist isikuõigust, konkreetselt informatsioonilise enesemääramise õigust. Käesolevas kohtuasjas palub hageja kohustada kostjat lõpetama tema broneeringuinfo edastamine. [lk 4]

Kostja on arvamisel, et tegevuse lõpetamist taotleva hagi esitamine on põhjendamatu ja hagejal puudub vajadus õiguskaitse järele. Lisaks on ainus hindamiskriteerium temapoolne broneeringuinfo edastamine.

Saksamaa Liitvabariik, keda esindab Saksamaa Liitvabariigi Kriminaalpolitseiamet (Bundeskriminalamt), astus menetlusse kostja nõuete toetuseks.

II.

Kohtuvaidluse lahend oleneb sellest, kas kostja FlugDaGi kohane kohustus edastada hageja broneeringuinfo kostja nõuete toetuseks menetlusse astujale – Saksamaa Liitvabariigile – on õiguspärane, kuna eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates tuleneb kostja kohustus poolte vahel sõlmitud õhuveolepingust, kuid igal juhul BGB § 1004 lõike 1 teise lause analoogia alusel kohaldamisest ja BGB §-st 823, mille kohaselt ei või isikuandmeid edastada ilma piisava õigusliku alusega, kuna sellega rikutaks hageja üldist isikuõigust, konkreetselt informatsioonilise enesemääramise õigust. Hageja peaks seevastu kõnealuse edastamisega nõustuma juhul, kui FlugDaG kujutaks endast piisavat õiguslikku alust. See eeldab aga, et asjaomase seaduse aluseks olev direktiiv 2016/681 on kooskõlas liidu õigusega, eeskätt põhiõiguste hartaga ja eelkõige selle artiklitega 7 ja 8. Kui direktiiv on liidu õigusega vastuolus, on ka selle ülevõtmine riigisisenesse õigusesse FlugDaGiga õigusvastane ja kõnealune seadus ei anna pooltevahelises suhtes kostjale õigust edastada hageja broneeringuinfot menetlusse astujale.

III. [lk 5]

Direktiivi 2016/681 kooskõla suhtes harta artiklitega 7 ja 8 esineb kahtlusi.

Harta artikkel 7 kaitseb eraelu. Harta artikkel 8 kaitseb isiku isikuandmeid. Eraeluga seotud isikuandmed on kaitstud. Direktiiv 2016/681 käsitleb selliseid andmeid. See näeb ette isikuandmete kogumise, säilitamise ja töötlemise broneeringuinfo andmekogus. Seega piirab direktiiv harta artiklite 7 ja 8 kohaldamist.

Harta artikli 8 lõige 2 võimaldab töödelda isikuandmeid kindlaksmääratud eesmärkidel ja asjaomase isiku nõusolekul või muul seaduses ettenähtud õiguslikul alusel. Üldist huvi pakkuvate eesmärkide hulka kuulub avaliku julgeoleku tagamine. See eesmärk õigustab harta artiklitega 7 ja 8 tagatud kaitse tõsist riivet. Direktiiv 2016/681 järgib neid eesmärke. Nende eesmärkide hulka kuuluvad terroriaktide ja raskete kuritegude ennetamine, avastamine, uurimine ja nende eest vastutusele võtmine. Neil eesmärkidel tehtavad sekkumised peavad olema aga proportsionaalsed. Isikuandmete kaitse piirangute puhul tuleb piirduda rangelt vajalikuga. See eeldab, et direktiiv sisaldab selgeid ja täpseid eeskirju selles ette nähtud meetmete ulatuse ja kohaldamise kohta.

Eeltoodust tulenevad viis küsimust.

1.

4

Lähtudes eespool kirjeldatud nõuetest, millele direktiiv 2016/681 peab vastama, peab kogutav ja edastatav broneeringuinfo olema selgelt ja täpselt kindlaks määratud, muidu ei ole see piisavalt täpne. Vastavalt direktiivi 2016/681 I lisa punktidele 8 ja 12 kuuluvad asjakohaste andmete hulka mh püsikliendi staatust käsitlev teave ja üldised märkused. See, mida on mõeldud püsikliendi staatust käsitleva teabe all, näib ebaselge. See võib hõlmata üksnes teavet püsiklientide boonusprogrammides osalemise kohta [lk 6] või ka konkreetset teavet sellises programmis osaleva isiku lendude ja broneeringute kohta. Üldiste märkuste puhul tuleb täita vaba tekstiväli. Direktiivist ei nähtu, mida saab või tuleb sinna märkida. Siinjuures kogutavate andmete liiki ja ulatust ei ole ammendavalt kindlaks määratud, piirangut ei ole kehtestatud. Seega kerkib punktis 1 sõnastatud küsimus, kas direktiiv on seoses edastatava broneeringuinfoga, arvestades harta artikleid 7 ja 8, piisavalt täpne?

2.

Lisaks peab direktiivi kohaldamisala olema eespool esitatud nõuete kohaselt proportsionaalne. Direktiiv ei tee reisijate broneeringuinfo edastamisel vahet lendude liigi põhjal. Broneeringuinfot edastatakse kõigi rahvusvaheliste lendude kohta, olenemata nende lähte- või sihtriigist või riigis parasjagu valitsevast ohuolukorrast või selle süvenemisest. Seda kohaldamisala saab sissejuhatava klausli abil laiendada ka ELi-sisestele lendudele. Ka broneeringuinfo puhul ei tehta vahet direktiiviga järgitavate eesmärkide põhjal – võitlus terrorismi ja raskete kuritegude vastu – näiteks asjaolu põhjal, et asjaomased isikud on ohtlikud või neid on alust kahtlustada. Esineb kahtlusi, kas kõnealune broneeringuinfo vastab nõudele, et andmete säilitamine peab vastama objektiivsetele kriteeriumidele, mis selgitavad seost säilitatud isikuandmete ja järgitavate eesmärkide vahel.

Proportsionaalsust käsitleb ka järgmine küsimus, millega soovitakse teada, kas kehtestatud menetlusõiguslikud ja materiaaõiguslikud sätted broneeringuinfo edasise kasutamise kohta on piisavad. Vastavalt direktiivi artikli 6 lõikele 3 võib edastatud broneeringuinfot võrrelda olemasolevate andmebaaside ja valimitega, ilma et selleks oleks konkreetset alust. Seda, millistel õiguslikel tingimustel tuleb andmeid võrrelda, ei ole täpsemalt kindlaks määratud. Proportsionaalsuse raames tuleb seejuures arvestada ka seost eesmärkide ja nende saavutamise vahendite vahel. Eesmärki on direktiivi II lisa lähemalt selgitatud. Broneeringuinfo töötlemine on siiski kõigil nimetatud eesmärkidel ette nähtud ühtemoodi, ilma et tehtaks vahet selle alusel [lk 7], mil määral aitab broneeringuinfo võrdlemine tegelikult kaasa konkreetset loetletud kuritegude avastamisele või ennetamisele.

Seega kerkib punktis 2 sõnastatud küsimus, kas direktiiv teeb selle kohaldamisala silmas pidades ja arvestades harta artikleid 7 ja 8 broneeringuinfo kogumisel ja edastamisel piisavalt objektiivselt vahet lendude liigi ja teatavas riigis valitseva ohuolukorra põhjal ning andmebaaside ja valimitega võrdlemise põhjal?

3.

Eeltoodu põhjal peab sekkumine piirduma rangelt vajalikuga. Vastavalt direktiivi 2016/681 artiklile 12 säilitatakse broneeringuinfot pärast selle edastamist viis aastat, kusjuures pärast kuue kuu möödumist edastamisest muudetakse broneeringuinfo anonüümseks, mille saab lisatingimustel taasisikustada. Vahet ei tehta seoses konkreetse isiku kohta käivate faktidega selle põhjal, kas see isik on ohtlik või mitte. Eelkõige säilitatakse broneeringuinfot ka isikute kohta, keda ei ole alust kahtlustada ja kes on juba riigist lahkunud, ilma et siinjuures oleks võimalik tuvastada seost direktiiviga järgitavate eesmärkidega. Seetõttu kerkib küsimus, kas säilitamise kestus piirdub rangelt vajalikuga. Sellest tuleneb punktis 3 sõnastatud küsimus, kas olukord, kus kogu broneeringuinfot säilitatakse vahet tegemata sama kaua, on kooskõlas harta artiklitega 7 ja 8?

4.

Sekkumine isikuandmete kaitseks ei pea olema mitte ainult põhjendatud, vaid selle õiguspärasust peab saama ka õiguslikult kontrollida. Kerkib küsimus, kas ja kui jah, siis millises ulatuses sätestab direktiiv asjaomase menetlusõigusliku kaitse sõltumatute järelevalveasutuste poolt. Direktiivi artikli 12 lõige 3 sätestab, et anonüümseks muudetud andmete taasisikustamiseks on vajalik õigusasutuse või muu riigiasutuse luba. Sekkumise menetlusõigusliku kaitse tõttu võib aga harta artikleid 7 ja 8 arvestades olla nõutav kaugemale ulatuv, isegi enne broneeringuinfo edastamist, [lk 8] säilitamist ja kasutamist toimuv haldusasutuste- või kohtutepoolne kontroll. Sellest tuleneb punktis 4 sõnastatud küsimus, kas direktiiv näeb harta artikleid 7 ja 8 arvestades lennureisijatele ette piisava menetlusõigusliku kaitse säilitatud broneeringuinfo kasutamise korral.

5.

Lõpuks puudutab nõue piirduda isikuandmete kaitseks rangelt vajalikuga suhet kolmandate riikidega, kellele broneeringuinfot edastatakse. Selleks et tagada EL-is kehtiva kaitsetaseme järgimine ka sellise edastamise korral, võivad vajalikuks osutuda selle järgimist tagavad meetmed. Sedalaadi meetmeid ei ole direktiivi asjaomases artiklis 11 sätestatud. Sellest tuleneb viies ja ühtlasi viimane küsimus selle kohta, kas direktiiv tagab harta artikleid 7 ja 8 arvestades Euroopa põhiõiguste piisaval tasemel kaitse olukorras, kus kolmandad riigid edastavad broneeringuinfot kolmandate riikide asutustele.

[...]

6